RP 85/2016 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om stöd för närståendevård och av vissa andra lagar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om stöd för närståendevård ändras. Närståendevårdares rätt till ledighet utvidgas så att alla närståendevårdare som har ingått ett avtal om närståendevård har rätt till minst två dygn ledig tid per kalendermånad. De närståendevårdare som oavbrutet eller med få avbrott är bundna vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag ska också i fortsättningen ha rätt till minst tre dygn ledig tid per kalendermånad. Enligt propositionen ska till lagen också fogas en bestämmelse om kommunernas skyldighet att vid behov förbereda närståendevårdaren för uppgiften och ordna utbildning samt undersökningar av välmående och hälsa.

Det föreslås dessutom att socialvårdslagen ska ändras. Till lagen fogas bestämmelser om ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående samt om kommunens skyldighet att under ledigheten ordna ändamålsenlig avlösarservice. Dessutom görs i lagen en teknisk justering som gäller familjevård. Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändras så att det för de tjänster som med stöd av socialvårdslagen ska ordnas under ledigheten för personer som vårdar en anhörig eller närstående tas ut klientavgift på samma grunder som vid tjänster under närståendevårdares ledighet.

Propositionen hänför sig till den andra tilläggsbudgetpropositionen för 2016 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 juli 2016.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL 1
INNEHÅLL 2
ALLMÄN MOTIVERING 3
1 NULÄGE OCH BEDÖMNING AV NULÄGET 3
1.1 Lagen om stöd för närståendevård 3
1.2 Socialvårdslagen 4
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN 5
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER 8
3.1 Ekonomiska konsekvenser 8
3.2 Konsekvenser för myndigheterna 11
3.3 Samhälleliga konsekvenser 11
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN 12
5 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER 12
DETALJMOTIVERING 12
1 LAGFÖRSLAG 12
1.1 Lagen om stöd för närståendevård 12
1.2 Socialvårdslagen 14
1.3 Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården 15
2 IKRAFTTRÄDANDE 15
LAGFÖRSLAG 16
1. Lag om ändring av lagen om stöd för närståendevård 16
2. Lag om ändring av socialvårdslagen 18
3. Lag om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården 20
4. Lag om ändring av 2 § i lagen om upphävande av lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården 21
BILAGA 22
PARALLELLTEXT 22
1. Lag om ändring av lagen om stöd för närståendevård 22
2. Lag om ändring av socialvårdslagen 24
4. Lag om ändring av 2 § i lagen om upphävande av lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården 26

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge och bedömning av nuläget

1.1 Lagen om stöd för närståendevård

Bestämmelser om stöd för närståendevård finns i lagen om stöd för närståendevård (937/2005), som trädde i kraft den 1 januari 2006. Syftet med lagen är att främja närståendevård som är förenlig med den vårdbehövandes bästa genom att trygga tillräckliga social- och hälsovårdstjänster samt en kontinuerlig vård och stöd för närståendevårdarens arbete. I lagen avses med närståendevård att vård av och omsorg om en äldre, handikappad eller sjuk person ordnas i hemförhållanden med hjälp av en anhörig eller någon annan som står den vårdbehövande nära. Stöd för närståendevård är en helhet som omfattar behövliga tjänster som tillhandahålls den vårdbehövande samt vårdarvode till närståendevårdaren, ledighet och service till stöd för närståendevården. Enligt 8 § i lagen ska ett avtal om ordnande av närståendevård ingås mellan kommunen och närståendevårdaren. En vård- och serviceplan enligt 7 § ska bifogas avtalet om närståendevård.

Enligt 4 § 1 mom. i lagen om stöd för närståendevård har en närståendevårdare rätt till minst tre dygn ledig tid per sådan kalendermånad under vilken han eller hon oavbrutet eller med få avbrott varit bunden vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag. Vårdaren anses vara bunden vid vården dygnet runt oberoende av om den vårdbehövande regelbundet en liten del av dygnet anlitar social- och hälsovårdstjänster som ordnas utanför hemmet eller får rehabilitering eller undervisning. Enligt motiveringen till den regeringsproposition (RP 153/2001 rd) som ledde till bestämmelsen kan den vårdbehövande anses tillbringa en del av dygnet utanför hemmet på det sätt som avses i bestämmelsen om hans eller hennes regelbundna bortavaro från hemmet varar i medeltal högst 5—7 timmar per vardag. Denna tolkning av bestämmelsen har i praktiken inneburit att det förekommit att t.ex. ensamstående föräldrar som arbetar heltid inte har omfattats av den lagstadgade ledigheten, trots att de under den tid som de inte förvärvs arbetar varit bundna till vården av ett barn.

Kommunen kan enligt 2 mom. ordna fler lediga dagar för närståendevårdaren än de tre lagstadgade lediga dagarna samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn. Lediga dagar och rekreationsledighet kan också ordnas för andra närståendevårdare än dem som är bundna till vården på så sätt att de har rätt till de lagstadgade lediga dagarna. Enligt 3 mom. ska kommunen sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under vårdarens ledighet. Avlösarservicen under närståendevårdarens ledighet kan ordnas som t.ex. kortvarig familjevård.

I lagen om stöd för närståendevård finns inga bestämmelser om förberedelse av och utbildning för närståendevårdare eller om undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa. När närståendevårdare förbereds för uppdraget tillämpas verksamhetsmodeller som utvecklats av organisationer och som kommunerna använder enligt egen prövning. Anvisningar om innehållet i undersökningarna av närståendevårdarnas välmående och hälsa har getts i social- och hälsovårdsministeriets kommuninfo (3/2015).

År 2014 uppgick antalet vårdare som hade ingått ett avtal om stöd för närståendevård till sammanlagt 43 235. Av dem hade ca 55 procent fyllt 65 år. En omfattande utredning av läget i fråga om stöd för närståendevård gjordes senast av Institutet för hälsa och välfärd och utredningsmaterialet baserar sig på läget i kommunerna den 30 april 2012. Enligt utredningen var läget 2012 det att vården under en närståendevårdares ledighet vanligen ordnades i form av kortvarig institutionsvård (40 procent). De näst vanligaste sätten att ordna avlösarservice var

kortvarig vård vid en vanlig enhet för serviceboende (16 procent) samt vård med hjälp från släktingar, grannar eller frivilliga (11 procent).

Enligt utredningen som Institutet för hälsa och välfärd gjorde 2012 tog cirka hälften av de närståendevårdare som har rätt till ledighet inte ut sin lagstadgade ledighet. Kommunernas tjänsteinnehavare bedömde att för mindre än hälften (45 procent) av de närståendevårdare som inte tog ut sin ledighet var orsaken att de inte ville att den vårdbehövande skulle vårdas av någon annan. Den näst vanligaste orsaken (21 procent) bedömdes vara att den vårdbehövande vägrade annan vård än närståendevård. Av de närståendevårdare som svarade uppgav ca 12 procent att de inte fick en vårdplats som de bedömde vara lämplig för den vårdbehövande och vägrade därför att ta ut sin ledighet.

Av de kommuner och samkommuner som svarade på enkäten svarade nästan hälften på frågan som gällde ordnande av andra ledigheter för närståendevårdare än lagstadgade ledigheter. Av dem som svarade på frågan berättade något under hälften att de ordnar ledigheter som är längre än ett dygn. Ledigheter som är kortare än ett dygn ordnades av ca 40 procent och ledigheter som räcker ett dygn av cirka tio procent av dem som svarade. I nästan en fjärdedel av kommunerna som svarade på frågan ordnades både ledigheter som är längre än ett dygn och ledigheter som är kortare än ett dygn.

Enligt en enkät som social- och hälsovårdsministeriet i februari 2016 lät utföra i kommunerna och samkommunerna var ca 90 procent av de närståendevårdare som ingått ett avtal berättigade till lagstadgad ledighet. Andelen är större än enligt de tidigare förfrågningar som gjorts i kommunerna. Av enkäten framgick att cirka en tredjedel av de närståendevårdare som har rätt till ledighet inte tar ta ut sin ledighet. Också denna andel avviker från de tidigare förfrågningar som gjorts i kommunerna. Undersökningar av välmående och hälsa ordnas enligt enkäten för cirka nio procent av närståendevårdarna.

1.2 Socialvårdslagen

Den nya socialvårdslagen (1301/2014) trädde i kraft den 1 april 2015. Socialvårdslagen är en viktig allmän lag inom socialvården och i lagen föreskrivs om ärenden som gäller alla som använder tjänsterna, såsom om verksamhetsprinciper och förfaranden. Målet med den nya socialvårdslagen är att främja jämlik tillgång till socialvård, flytta över tyngdpunkterna från korrigerande åtgärder till främjande av välfärd och tidigt stöd, stärka ett klientorienterat och övergripande synsätt för att bemöta klienternas behov samt trygga tillgången till stöd i den egna vardagsmiljön. Lagen ökar samarbetet mellan socialvården och olika aktörer för att främja och upprätthålla klienternas välmående.

I 11 § i socialvårdslagen finns en lista över de stödbehov för vilka socialservice ska ordnas. Enligt 10 punkten i paragrafen ska socialservice ordnas för att stödja anhöriga och närstående till personer som behöver stöd. Med en anhörigs eller närståendes stödbehov avses två slags situationer som båda avser att stödja en persons arbetsmotivation och trygga hans eller hennes funktionsförmåga. Stödbehovet kan föranledas av att en person vårdar, handleder, stöder eller övervakar en sjuk, handikappad eller äldre anhörig eller närstående dagligen eller i övrigt fortgående på ett jämförbart sätt. Det kan vara fråga om en verksamhet inom en familj, men också en person som inte är nära släkt eller gift med den vårdbehövande kan ansvara för omsorgen. Den person som ansvarar för vården kan vara en sambo eller nära vän. Personen stöder och vårdar en anhörig eller närstående i stället för att den anhöriga eller närstående i större utsträckning skulle anlita annan socialservice. Stödbehovet är avsett att täcka anhöriga och närstående till personer som får stöd enligt lagen om stöd för närståendevård liksom de personer som på motsvarande sätt vårdar en anhörig utan att få detta stöd. Största delen av den hjälp,

vård och omsorg som anhöriga och närstående ger omfattas inte av det nuvarande stödet för närståendevård.

Bakomliggande orsaker till stödbehoven kan vara t.ex. nedsatt funktionsförmåga till följd av vårdarens eget åldrande (t.ex. närståendevårdare som vårdar sin make), svårigheter att samordna förvärvsarbete och vården (förvärvsarbetande närståendevårdare), förändringar i den vårdbehövandes situation eller tillstånd, brist på vila samt utbrändhet, sjukdomar, störningar i den mentala hälsan, missbruksproblem eller avsaknad av det kunnande och de färdigheter som behövs vid vården.

Ur statistiken framgår inga exakta uppgifter om antalet personer som vårdar en anhörig eller närstående. I det nationella utvecklingsprogrammet för närståendevården (SHM:s rapporter och promemorior 2014:2) har det bedömts att för totalt sett 60 000 anhöriga eller närstående som ger bindande och krävande vård och omsorg uppfylls förutsättningarna för att få stöd för närståendevård, men av dem har ca 20 000 inte ingått ett avtal om närståendevård med kommunen. Bedömningen baserade sig på befolkningsundersökningar som genomförts genom enkäten om finländarnas välfärd och tjänster (HYPA) och som statistikcentralen samlade in 2006, 2009 och 2013 på uppdrag av Stakes och Institutet för hälsa och välfärd. Personer som vårdar en anhörig eller närstående men som inte har ingått ett avtal om närståendevård kan av kommunen erbjudas socialservice enligt 14 § i socialvårdslagen.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Ett syfte med regeringsprogrammet för statsminister Juha Sipiläs regering är att förbättra närståendevården för alla ålderskategorier och särskilt familjevården av äldre. Detta genomförs med hjälp av tidsbegränsad projektfinansiering och permanenta resursökningar. Åren 2016–2018 genomförs spetsprojektet Hemvården för äldre utvecklas och närståendevården för alla ålderskategorier förbättras. Dessutom genomförs lagstiftningsändringar med permanent finansiering enligt bilaga 6 till regeringsprogrammet. Genom att ersätta dyrare vård med närstående- och familjevård strävar man efter ansenliga kostnadsbesparingar.

Propositionen hänför sig också till det stegvisa genomförandet av det nationella utvecklingsprogrammet för närståendevården, som offentliggjordes 2014. I det nationella utvecklingsprogrammet för närståendevården ställdes som mål bland annat att alla närståendevårdare som har ingått ett avtal om närståendevård med kommunen ska ha rätt till lagstadgad ledighet. Antalet lediga dagar ska enligt programmet vara antingen två eller tre dygn per kalendermånad beroende på hur bindande och krävande vården är. De förslag till åtgärder som ingår i programmet inbegriper också bland annat att öka antalet alternativ för hur vården och omsorgen ordnas under närståendevårdarens ledighet samt att förbereda närståendevårdare för uppdraget och att ordna hälsoundersökningar. I programmet ansågs det viktigt att också annan närståendevård än sådan som baserar sig på avtal stöds med behövliga tjänster som ordnas av kommunen samt andra tjänster. Det är då fråga om närståendevård, som är vård eller omsorg som är mer omfattande än verksamheten inom ramen för normala familjeförhållanden eller nära relationer, och för vilken närståendevårdarens uppgifter antecknas i den vårdbehövandes vård- och serviceplan.

I propositionen föreslås det att lagen om stöd för närståendevård ska ändras så att det till lagen fogas en ny 3 a § om tjänster till stöd för närståendevårdares vårduppdrag. I paragrafen föreskrivs det om kommunens skyldighet att vid behov förbereda närståendevårdare för uppdraget som närståendevårdare och ordna utbildning för dem. Förberedande utbildning för närståendevårdare är en viktig faktor både med tanke på närståendevårdarens arbetsmotivation och för

att uppdraget som närståendevårdare ska lyckas. Syftet med den nya bestämmelsen är att säkerställa att närståendevårdare förbereds för uppdraget så att så gott som alla nya närståendevårdare förbereds innan avtalet om närståendevård ingås. Närståendevårdarnas individuella situationer varierar dock t.ex. enligt färdigheter och andra omständigheter, och det finns därför inte skäl att göra förberedelserna till ett absolut villkor för ingående av avtal om närståendevård, utan kommunen bör bevara möjligheten till prövning från fall till fall. Vid bedömningen av behovet av förberedelse ska också närståendevårdarens och den vårdbehövandes åsikt beaktas. Kommunen kan enligt egen bedömning själv ordna förberedelse eller skaffa den av andra aktörer, såsom organisationer. I enlighet med närståendevårdarens färdigheter och andra omständigheter som inverkar på ärendet kan kommunen också vid behov ordna utbildning för närståendevårdaren under vårdförhållandet. Utbildningens art och innehåll bestäms i enlighet med närståendevårdarens individuella behov och kraven på vårdsituationen. Vid behov kan kommunen också sörja för avlösarservice under förberedelsen och utbildningen.

Enligt den nya 3 a § utgör kommunens skyldighet att vid behov ordna undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa samt social- och hälsovårdstjänster som stöder deras välmående också en tjänst till stöd för uppdraget som närståendevårdare. Det har hittills i vissa kommuner ordnats undersökningar av välmående och hälsa för äldre närståendevårdare med stöd av lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012, nedan äldreomsorgslagen) och för närståendevårdare i arbetsför ålder med stöd av hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010). Anvisningar om undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa har getts genom informationsstyrning. Undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa är en viktig faktor såväl med tanke på närståendevårdarnas arbetsmotivation som för att vårduppdraget ska lyckas, och genom undersökningar av välmående och hälsa kan man i förebyggande syfte ingripa i riskfaktorer som hotar leda till att uppdraget som närståendevårdare misslyckas. Riskfaktorer är i synnerhet utbrändhet, fysiskt eller psykiskt insjuknande eller utslagning. Genom att i lag föreskriva om undersökningar av välmående och hälsa strävar man efter att det årligen för en större andel av närståendevårdarna ska göras undersökningar av välmående och hälsa.

Systemet med ledighet för närståendevårdare ska utvidgas så att alla närståendevårdare som har ingått ett avtal ska omfattas av systemet med ledighet. I fortsättningen ska alla närståendevårdare ha rätt till minst två dygn ledig tid per kalendermånad. Eftersom det i kommunernas grunder för beviljande av stöd för närståendevård i praktiken alltid krävs att närståendevårdaren ger mycket bindande vård och omsorg är det med tanke på närståendevårdarnas arbetsmotivation motiverat att ledigheten utvidgas till att omfatta alla närståendevårdare som ingått ett avtal. Reformen förbättrar bland annat ställningen för de närståendevårdare som arbetar heltid och som under den tid som de inte förvärvsarbetar ansvarar för vården av den vårdbehövande. Detta förbättrar möjligheterna att samordna närståendevård och förvärvsarbete. De närståendevårdare som oavbrutet eller med få avbrott är bundna vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag ska dessutom också i fortsättningen ha rätt till minst tre dygn ledig tid per kalendermånad.

Kommunen och närståendevårdaren kan avtala om att närståendevårdaren tar ut den lediga tiden i form av flera ledigheter som är kortare än ett dygn. Kommunen har också i fortsättningen möjlighet att erbjuda fler lediga dagar än det lagstadgade minimiantalet dagar samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn. Kommunens skyldighet att sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under vårdarens ledighet ändras inte.

I propositionen föreslås det också att socialvårdslagen ska ändras. Enligt förslaget ska det till lagen fogas bestämmelser om ledigheter för personer som vårdar en anhörig eller närstående. De ledigheter som kommunen ordnar för personer som vårdar en anhörig eller närstående fogas till listan i 14 § över de tjänster som ska ordnas som kommunal socialservice. Dessutom

fogas till lagen en ny 27 a § där det preciseras under vilka förutsättningar kommunen kan ordna ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående.

Ledigheten kan omfatta främst de personer som uppfyller förutsättningarna enligt 3 § i lagen om stöd för närståendevård, men som inte har ingått ett avtal om närståendevård. Dessutom förutsätts det att den vård som den anhöriga eller närstående ger har antecknats i vård- och serviceplanen. De nya bestämmelserna behövs eftersom en betydande del av de personer som långvarigt och systematiskt vårdar en anhörig eller närstående inte har ingått ett avtal om närståendevård och således inte omfattas att systemet med ledighet, som stöder närståendevårdares arbetsmotivation. För att stödja dessa personers arbetsmotivation och för att upprätthålla vårdförhållandets varaktighet krävs det en precisering av kommunens möjligheter att enligt egen prövning ordna ledighet för dessa vårdare och erbjuda ändamålsenlig avlösarservice under ledigheten. De lediga dagarna utgör i flera fall en form av lättare stödformer innan närvårdarförhållandet som baserar sig på ett avtal om närståendevård inleds. I och med de nya bestämmelserna motsvarar möjligheterna att ordna avlösarservice de bestämmelser som finns i lagen om stöd för närståendevård. Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändras så att den klientavgift som tas ut för tjänster under ledigheten fastställs på samma grunder som för de tjänster som ska ordnas under ledighet enligt lagen om stöd för närståendevård.

I socialvårdslagen görs enligt förslaget också en teknisk ändring som gäller familjevård och genom vilken familjevård fogas till listan i 14 § över de tjänster som ska ordnas som kommunal socialservice. På grund av ett tekniskt misstag har familjevård inte tagits med i listan i samband med att familjevårdslagen stiftades.

För att stödja verkställigheten av förslagen ger social- och hälsovårdsministeriet för tillämpningen av de föreslagna ändringarna en kommuninfo efter det att lagändringarna har trätt i kraft. Genomförandet av ändringarna i lagstiftningen har också ett nära samband med det ovannämnda spetsprojektet Hemvården för äldre utvecklas och närståendevården för alla ålderkategorier förbättras. I reformen genomförs följande helheter:

1. en samordnad regional servicehelhet för äldre och en koncentrerad verksamhetsmodell för klient-/servicestyrning beskrivs och förankras
2. verksamhetsmodeller för hemvården för äldre utvecklas i syfte att förbättra hemvårdens kvalitet och effekt, och
3. verksamhetsmodeller för förbättrad närståendevård för alla ålderskategorier förankras.

Som stöd för genomförandet av de föreslagna lagstiftningsändringarna är av åtgärderna inom spetsprojekten viktiga i synnerhet en koncentrerad klient-/servicestyrning samt de verksamhetsmodeller för närståendevård som ska förankras. I dem inkluderas den förberedelse som närståendevårdare ska ges, undersökningar av deras välmående och hälsa och rehabilitering av dem samt varierande sätt att ordna vården av den vårdbehövande under närståendevårdarens ledighet. Som ett led i spetsprojektet inrättas också regionala center för närstående- och familjevård som ska sköta bland annat rekryteringen av vårdare och vikarier och ordna förberedelse och annan utbildning. Centren ska också förnya de tjänster som stöder närstående- och familjevården och annat stöd samt planera ordnandet av närstående- och familjevård som en del av helheten och utbudet av tjänster i området.

Som ett led i spetsprojektet görs en uppföljning och utvärdering av utvecklingsåtgärderna som också kan utnyttjas vid uppföljningen och utvärderingen av effekterna av de föreslagna lagändringarna. Det statistiska material som i nuläget finns tillgängligt möjliggör uppföljning endast delvis, vilket betyder att t.ex. separata kommunenkäter måste göras för uppföljningen. Avsikten är att inom spetsprojektet samla in uppgifter som en del av insamlingen av uppföljningsuppgifter om äldreomsorgslagen 2016 och 2018. I samband med detta samlar man också

in uppföljningsuppgifter om reformerna av närstående- och familjevård för personer i olika åldrar. Dessutom planerar man en separat, mer omfattande insamling av uppgifter om närstående- och familjevård som är inriktad på spetsprojektets behov och som utförs under spetsprojektets gång.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

De föreslagna lagändringarna ökar och utvidgar kommunernas lagstadgade skyldigheter och leder således till merkostnader för kommunerna. Genomförandet av förslagen stöds för sin del av spetsprojektet Hemvården för äldre utvecklas och närståendevården för alla ålderskategorier förbättras som genomförs 2016—2018 och inom vilket man på det sätt som beskrivs ovan utvecklar bland annat verksamhetsmodeller för närståendevård. Utvecklingsarbetet främjar en utvidgning av vissa funktioner som redan finns i den gällande lagstiftningen, vilket också leder till merkostnader för kommunerna. Reformerna beräknas däremot medföra en avsevärd sparpotential för kommunernas ekonomi när dyrare vård kan ersättas med närståendevård.

Reformens inverkan på sysselsättningen beräknas vara ringa eftersom den förmodade ökningen av närståendevård till följd av reformen gäller i huvudsak åldersgrupperna 75—84-åringar och personer som har fyllt 85 år. I dessa åldersgrupper är närståendevårdaren vanligen den vårdbehövandes make eller barn och största delen av dessa har redan uppnått pensionsåldern.

Kostnader för kommunerna

Utvecklingen av närståendevården beräknas medföra följande merkostnader för kommunerna:

Kostnader, mn euro	2016	2017	2018	2019	2020
Lagändringar:					
utvidgning av närståendevårdares ledighet (de som har ingått avtal)	8,2	16,5	17,1	17,7	18,4
undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa	1	2,1	2,2	2,3	2,4
förberedelse av närståendevårdare	2,4	5,1	5,2	5,5	5,9
utbildning för närståendevårdare	3,6	7,5	7,8	8	8,3
avlösarservice för andra närståendevårdare än dem som har ingått avtal	10,9	21,2	21,2	21,2	21,2
Övrigt:					
ökad användning av närståendevårdares ledigheter	7,5	15,4	16	16,6	17,2

Eftersom lagändringarna avses träda i kraft den 1 juli 2016 har hälften av kostnaderna beräknats för 2016. Från och med 2017 har kostnaderna beräknats till sitt fulla belopp. I kostnaderna har beaktats motsvarande väntade ökning av antalet närståendevårdare till följd av reformen som utgör grund för beräkningen av sparpotentialen.

Reformerna av närstående- och familjevården medför merkostnader för kommunerna också till följd av att det administrativa arbetet ökar. Med beaktande av de administrativa kostnaderna förväntas utvecklingen av närstående- och familjevården sammanlagt föranleda följande merkostnader för kommunerna:

Mn euro	2016	2017	2018	2019	2020
Kommunernas kostnader sammanlagt	49,3	90,0	95,0	95,0	95,0

All information som behövdes för utvärderingen fanns inte i den nationella statistiken, så kommunerna fick i februari 2016 besvara social- och hälsovårdsministeriets kommunenkät om den bakgrundsinformation som saknades. I enkäten, som gick ut till alla kommuner och samkommuner, ställdes det frågor om närståendevården i nuläget och om effekterna av de planerade reformerna.

De exakta beräkningarna och de antaganden som använts sammanställdes till ett Exceldokument som fanns till offentligt påseende bland annat i det material som sändes på remiss. I materialet fanns också exakta beskrivningar av hur sparpotentialen hade räknats ut.

Sparpotentialen i fråga om kommunernas utgifter

Närståendevården, som ökar till följd av reformerna, beräknas leda till besparingar för kommunerna; summan är något över 42 miljoner euro 2016 och ca 113 miljoner euro 2017. Fram till 2020 beräknas den besparing som reformen medför öka till ca 190 miljoner euro per år.

Närståendevård är för en kommun i fråga om kostnaderna i genomsnitt förmånligare än andra former av långtidsvård så det är sannolikt att om närståendevården blir vanligare har det en minskande effekt på kommunernas kostnader. Reformerna inverkar på kommunernas kostnader genom att antalet personer som får närståendevård ökar, vilket innebär att det behövs färre andra omsorgstjänster. Det effektivare stödet av vårdarna medför sannolikt att en del av de vårdbehövande får närståendevård under en längre tid, vilket senarelägger behovet av andra tjänster. För en del av dem som vårdar en anhörig utan att ha ingått ett avtal om närståendevård medför rätten till ledighet enligt socialvårdslagen dessutom att närståendevård enligt avtal senareläggs, vilket innebär en besparing i kostnaderna för stödet för närståendevård.

Det har för att utreda sparpotentialen gjorts en bedömning av hur närståendevården kommer att utvecklas under de kommande åren om de föreslagna reformerna inte genomförs och hur den utvecklas om reformerna genomförs. Som differens fås den närståendevård som ökar till följd av reformerna och på basis av vilken sparpotentialen i alternativa serviceformer kan beräknas, såsom i serviceboende med heldygnsomsorg och regelbunden familjevård. Vid beräkningen av sparpotentialen har man beaktat de tilläggssatsningar på närståendevård som samtidigt krävs.

För beräkningen behövdes uppgifter om hur antalet personer med behov av hjälp och omsorg utvecklas under de närmaste åren. FPA:s prognos om dem som får en handikappförmån och Statistikcentralens befolkningsprognos gav information om detta. Dessutom har man utnyttjat statistik om närståendevårdens tidigare utveckling samt tidigare forskning om och utredningar av närståendevården. För bedömningen har samlats forskningsinformation t.ex. om vilka närståendevårdarna är eller vad som är alternativa tjänster till närståendevård. Dessutom har vid bedömningen beaktats det mål för närståendevårdens omfattning som fanns i Kommunförbundets och social- och hälsovårdsministeriets kvalitetsrekommendation som gäller tjänster för

äldre personer samt det bakgrundsarbete som gjorts för det nationella utvecklingsprogrammet för närståendevården.

Realiseringen av sparpotentialen beror för sin del på de konsekvenser för beteendet som reformen har, dvs. de beslut som kommunerna och vårdarna under de kommande åren fattar om närståendevården. Till exempel social- och hälsovårdsministeriets kommunenkät gav information om kommunernas och vårdarnas samt klienternas eventuella val. Åsikterna hos kommunernas tjänsteinnehavare ger viktig bakgrundsinformation om konsekvenserna för beteendet eftersom tjänsteinnehavarna utöver om det egna områdets vilja och möjlighet att satsa på närståendevård även har åsikter om potentialen i det egna området att öka närståendevården. För att få med klienternas åsikter om konsekvenserna av reformerna hördes också organisationer som arbetar med närståendevård.

På basis av de material som beskrivs ovan bedöms det att till följd av reformerna kommer antalet personer som omfattas av stöd för närståendevård och som är under 75 år att öka måttligt och att närståendevård ökar i huvudsak bland äldre personer. I besparingsberäkningen antas det att andelen personer som fyllt 75 år och som omfattas av närståendevård kommer att öka till följd av reformerna från nuvarande ca 4,5 procent till 5 procent före 2020. Andelen är fortfarande lägre än t.ex. det mål som uppställts för närståendevården i kvalitetsrekommendationen som gäller äldre personer och enligt vilket stödet för närståendevård borde omfatta 6—7 procent av dem som fyllt 75 år. Antagandena i beräkningen innebär att det 2020 finns ca 4 500 fler närståendevårdare än utan de föreslagna lagändringarna och de övriga reformerna.

Ett annat antagande i besparingsberäkningen är att det ökade stödet av närståendevårdare senarelägger behovet av alternativa tjänster med ca 7,5 månader för 7,5 procent av de vårdbehövande. Dessutom antas det i besparingsberäkningen att de ledigheter som i fortsättningen med stöd av socialvårdslagen ska beviljas personer som vårdar en anhörig eller närstående utan ett avtal om närståendevård senarelägger behovet av att ingå ett avtal om närståendevård.

Besparingarnas storlek beror också på vilka tjänster den ökade närståendevården antas ersätta. Forskning har visat att närståendevård ersätter både service som ges i hemmet och serviceboende. Dessutom minskar närståendevård sannolikheten för att den vårdbehövande ska behöva långvarig institutionsvård. De föreslagna lagändringarna och övriga reformerna främjar närståendevårdares hälsa och välmående och minskar belastningen på närståendevårdare. På basis av den tillgängliga forskningsinformationen kan man anta att ett effektivare stöd av närståendevårdare minskar risken för att den vårdbehövande ska behöva långtidsvård utanför hemmet. I besparingsberäkningen har vårdformerna som ersätter närståendevård valts med betoning på hemvård och separat för olika åldersgrupper vilket gör besparingsbedömningen måttlig. I besparingsbedömningen har inte tagits med investeringskostnader för alternativa serviceformer, alltså t.ex. sådana investeringar i serviceboenden som är mindre behövliga på grund av reformen.

Konsekvenser för statsandelen

Kommunerna ersätts för merkostnaderna genom en statsandel på 100 procent. Sparpotentialen minskar kommunernas statsandelar lika mycket som statsandelsprocenten för basservicen.

3.2 Konsekvenser för myndigheterna

Konsekvenserna av lagändringarna syns i kommunernas socialvårdsmyndigheters uppgifter. De föreslagna ändringarna förutsätter i praktiken att alla nuvarande vård- och serviceplaner för dem som får stöd för närståendevård och en stor del av de gällande avtalen om närståendevård ska ses över inom den föreslagna tidsfristen på sex månader. Detta leder till att det administrativa arbetet i de kommunala myndigheterna tillfälligt blir större än normalt när lagändringarna träder i kraft under andra hälften av 2016. När ledigheterna för de vårdare som inte har ingått ett avtal om närståendevård ökar leder det till att mängden administrativt arbete varaktigt ökar något jämfört med tidigare. Det mer omfattande ordnandet av ledighet för närståendevårdare och av undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa bidrar också i viss mån till att öka det administrativa arbetet. Vid bedömningen av reformens ekonomiska konsekvenser har man också beaktat planerings- och datasystemskostnader.

Social- och hälsovårdssystemet kommer under de närmaste åren att genomgå avsevärda förändringar i och med att de uppgifter som hör till ordnandet av social- och hälsovården och som för närvarande sköts av kommunerna överförs till landskapen från och med ingången av 2019. En riskfaktor som hänför sig till myndigheternas verksamhet och som upptäcktes vid beredningen av regeringspropositionen är att kommunerna och samkommunerna, som för närvarande sköter närståendevårdsuppgifterna, väljer att vänta med de föreslagna utvecklingsåtgärderna tills det nya systemet införs. I en enkät som social- och hälsovårdsministeriet gjorde i kommunerna i februari 2016 gavs dock inga signaler som tyder på att de aktörer som för närvarande sköter dessa uppgifter avser vänta med de i propositionen föreslagna utvecklingsåtgärderna tills det nya systemet införs.

3.3 Samhälleliga konsekvenser

Reformen syftar till att rikta mer offentliga medel till att stödja närståendevården. Detta stärker närståendevårdens ställning som en vårdform och ökar intresset för att arbeta som närståendevårdare. Reformen stöder också en förändring av servicestrukturen så att den blir mer hemvårdsbetonad och förbättrar vårdens kvalitet.

Att ledigheterna för närståendevårdare utvidgas så att de gäller alla närståendevårdare som har ingått ett avtal förbättrar i avsevärd grad likvärdigheten mellan närståendevårdare. Via utvidgningen av närståendevårdares ledighet och utvecklandet av avlösararrangemangen förbättras de faktiska möjligheterna att ta ut ledighet, och detta stöder närståendevårdares arbetsmotivation, minskar risken för utslagning och ökar således närståendevårdarnas välmående. Stödet av närståendevårdares välmående förlänger perioderna av närståendevård och senarelägger därmed behovet av vård utanför hemmet, vilket minskar särskilt behovet av institutionsvård dygnet runt och serviceboende med heldygnsomsorg. Att personer som vårdar en anhörig eller närstående och inte har ingått ett avtal om närståendevård också har möjlighet att ta ut ledighet stöder i avsevärd grad dessa personers arbetsmotivation och förbättrar deras likvärdighet i relation till de närståendevårdare som har ingått ett avtal.

Enligt en utredning som Institutet för hälsa och välfärd gjorde 2012 är 69 procent av närståendevårdarna kvinnor. Av de vårdbehövande är 44 procent kvinnor. Kvinnornas längre livslängd innebär att männen i snitt drar större nytta av makans vård än kvinnorna av makens vård. På grund av att andelen kvinnor är avsevärt större förbättrar förslagen om stöd till närståendevårdare och utvecklande av systemen med ledighet särskilt kvinnornas livssituation och minskar de skillnader i välmående som beror på kön.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Propositionen har genomgått det samrådsförfarande som avses i 11 § i kommunallagen. Frågan har vidare diskuterats i ministerarbetsgruppen för hälsa och välfärd.

Under beredningen av propositionen ordnades för de viktigaste intressentgrupperna diskussionsmöten när beredningen inleddes och i samband med remissbehandlingen. Dessutom begärdes skriftliga utlåtanden av intressentgrupperna. Sammanlagt 44 remissyttranden gavs. De synpunkter som framförts i utlåtandena och vid diskussionsmötena har beaktats i beredningen av propositionen i den mån det varit möjligt.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen har anknytning till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av familjevårdslagen, som överlämnas samtidigt, och avsikten är att de ska behandlas tillsammans.

Propositionen hänför sig till den andra tilläggsbudgetpropositionen för 2016 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om stöd för närståendevård

3 a §. *Tjänster till stöd för närståendevårdares vårduppdrag.* I paragrafen föreskrivs det om kommunens skyldighet att ordna tjänster som stöder närståendevårdares vårduppdrag. Enligt 1 mom. är kommunen skyldig att vid behov förbereda närståendevårdaren för uppdraget som närståendevårdare och ordna utbildning. I 2 mom. föreskrivs det om kommunens skyldighet att ordna undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa samt social- och hälsovårdstjänster som stöder deras välmående. Omfattningen av och innehållet i tjänsterna till stöd för närståendevårdares vårduppdrag ska antecknas i den vård- och serviceplan som avses i 7 §.

Syftet med den förberedelse som avses i 1 mom. är att underlätta vårduppdraget och att se till att den person som börjar arbeta som närståendevårdare har de färdigheter som behövs. I det nationella utvecklingsprogrammet för närståendevården har förberedande av närståendevårdare för deras uppdrag fastställts som en åtgärd genom vilken det säkerställs att de som vårdar en anhörig, de vårdbehövande och hela den familj som berörs av närståendevården mår bra. Vid förberedelsen behandlas bland annat frågor som gäller närståendevårdarens ställning och välmående samt kommunens och närståendevårdarens samarbete. Frågor som gäller grunderna för vård och omsorgsarbete behandlas också. I samband med förberedelsen kan det säkerställas att vården håller hög kvalitet och att närståendevårdarna iakttar verksamhetssätt som upprätthåller och främjar de vårdbehövandes funktionsförmåga. I regel ska närståendevårdaren förberedas för uppdraget innan uppdraget inleds, men den kan vid behov ges också när uppdraget som närståendevårdare redan har inletts. Kommunen ska ordna förberedelsen, vilket

innebär att också en annan aktör, såsom en organisation, kan svara för tillhandahållandet av den.

Syftet med den utbildning som stöder närståendevårdares vårduppdrag är att stödja utvecklandet av närståendevårdares kunnande och upprätthålla deras färdigheter under vårdförhållandet. Utbildningens art och innehåll bestäms i enlighet med närståendevårdarens individuella behov och kraven på vårdsituationen. Vid behov kan kommunen också sörja för avlösarservice under förberedelsen och utbildningen.

I 2 mom. föreskrivs det om kommunens skyldighet att vid behov ordna undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa. I det nationella utvecklingsprogrammet för närståendevården föreslogs det att hälsokontroller för närståendevårdare enligt avtal ska införas. Begreppet undersökning av välmående och hälsa som i informationsstyrningen nu används för verksamheten syftar till att beskriva kontrollernas mångsidiga innehåll. Kommunen ska enligt behov ordna också andra social- och hälsovårdstjänster till stöd för närståendevårdares välmående och vårduppdrag.

Med undersökning av välmående och hälsa avses en undersökning av välmående, hälsotillstånd och funktionsförmåga som genomförs genom kliniska undersökningar eller med andra ändamålsenliga och tillförlitliga metoder samt utredning av hälsotillstånd och rådgivning som främjar välmående och hälsa. Undersökningen av närståendevårdarens välmående och hälsa görs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som är insatt i de specialfrågor som gäller närståendevård, såsom en hälsovårdare. På basis av undersökningen ska närståendevårdarna vid behov hänvisas till andra social- och hälsovårdstjänster, rehabilitering eller t.ex. olika organisationers kamratstödgrupper. Vid behov kan man också lätta på närståendevårdarens uppgifter. De ärenden som det avtalats om och som observerats i samband med undersökningen ska beaktas när den vårdbehövandes vård- och serviceplan ses över.

Anvisningar om innehållet i undersökningen av välmående och hälsa har i fråga om stöd för närståendevård getts i social- och hälsovårdsministeriets kommuninfo (3/2015), som också i fortsättningen är användbar vid planeringen och bedömningen av innehållet i undersökningarna av välmående och hälsa. Undersökningarna av välmående och hälsa är avgiftsfria enligt 5 § 1 punkten i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992).

4 §. *Ledighet för närståendevårdare.* I 4 § i den gällande lagen föreskrivs det om närståendevårdares rätt till ledighet, och enligt den paragrafen har en närståendevårdare rätt till minst tre dygn ledig tid per sådan kalendermånad under vilken han eller hon oavbrutet eller med få avbrott varit bunden vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag. Kommunen kan också ordna fler lediga dagar än vad som anges ovan samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn. Dessutom kan kommunen ordna lediga dagar och rekreationsledighet också för de närståendevårdare som inte såsom beskrivs ovan oavbrutet och bindande varit bundna vid vården och således är berättigade till ledighet. Kommunen ska dessutom sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under vårdarens ledighet.

Genom propositionen graderas närståendevårdares rätt till ledighet enligt hur bindande vården är. Paragrafens 1 mom. ändras så att alla närståendevårdare som har ingått ett avtal om närståendevård enligt 8 § i lagen har rätt till minst två dygn ledig tid per kalendermånad. En närståendevårdare har rätt till minst tre dygn ledig tid per kalendermånad, om han eller hon oavbrutet eller med få avbrott varit bunden vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag. När avtal om närståendevård ingås eller när avtalet senare ses över ska det bedömas om närståendevårdaren utifrån hur bindande vården och omsorgen är har rätt till två eller tre dygn ledig tid per kalendermånad. Uppgifterna om en närståendevårdares rätt till ledig tid enligt denna lag ska antecknas i avtalet om närståendevård.

Enligt 2 mom. kan kommunen och närståendevårdaren avtala om att närståendevårdaren tar ut de lediga dagar som avses i 1 mom. i form av flera ledigheter som är kortare än ett dygn så att ledigheternas längd är sammanlagt högst ett dygn. För ledighet som tas ut i perioder kan det tas ut högst en sådan avgift per ledig dag som avses i 6 b § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården. Avsikten med bestämmelsen är att stödja närståendevårdarens möjlighet att sköta ärenden som hör till ett normalt vardagsliv samt också att erbjuda möjlighet att för en kort tid komma loss från närståendeuppdraget. Reformen syftar till att sporra särskilt de närståendevårdare som inte vill ta ut långa oavbrutna ledigheter att utnyttja sin ledighet. Periodisering av ledigheten kräver ett avtal mellan kommunen och närståendevårdaren och ingendera parten får ensidigt kräva att ledigheten tas ut i perioder. Det kan avtalas om periodisering från fall till fall eller så kan det i avtalet om närståendevård avtalas om periodisering som gäller tills vidare.

Kommunen kan också i fortsättningen för alla närståendevårdare ordna fler lediga dagar än maximiantalet enligt lagen samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn. Kommunen ska också svara för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under vårdarens ledighet. Vården av den vårdbehövande kan ordnas t.ex. genom servicesedlar som beviljas den vårdbehövande, som kortvarig familjevård eller hemma hos den vårdbehövande med hjälp av avlösarservice enligt uppdragsavtal.

Eftersom alla närståendevårdare som ingått ett avtal i fortsättningen är berättigade till ledighet kan den senare meningen i det gällande 2 mom. strykas.

7 §. *Vård- och serviceplan.* Det föreslås att paragrafen ändras så att i 2 mom. 3 punkten används inte längre ordet ”socialvårdstjänster” utan endast ordet ”tjänster”. I fortsättningen föreskrivs det i den nya 3 a § om tjänster till stöd för närståendevårdares vårduppdrag och dessa tjänster kan vara också andra tjänster än socialvårdstjänster. I vård- och serviceplanen antecknas bland annat innehållet i och omfattningen av den förberedelse och utbildning som ska ges i enlighet med den nya 3 a § samt innehållet i och omfattningen av de undersökningar av välmående och hälsa som ska genomföras. Dessutom ska i planen antecknas innehållet i och omfattningen av social- och hälsovårdstjänsterna till stöd för närståendevårdarens vårduppdrag.

1.2 Socialvårdslagen

14 §. *Socialservice som möter stödbehoven.* Det föreslås att paragrafen ändras så att det till listan i 1 mom. fogas som en ny 13 a-punkt ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående, och med den punkten hänvisas det till den nya 27 a §. Dessutom ska det till listan i 2 mom. över de tjänster som ska ordnas som kommunal socialservice fogas familjevård samt en hänvisning till familjevårdslagen som en ny 17 punkt.

27 a §. *Ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående.* I den nya 27 a § föreskrivs det om den ledighet som kommunen ordnar för personer som vårdar en anhörig eller närstående. Den nya bestämmelsen gäller de personer som avses i 11 § 10 punkten i socialvårdslagen och bestämmelsen förbättrar kommunens möjligheter att stödja de anhöriga och närstående som deltar aktivt i ordnandet av en stödbehövande persons vård och omsorg. Bestämmelsen gäller i praktiken de personer som uppfyller förutsättningarna enligt 3 § i lagen om stöd för närståendevård, men som dock inte har ingått ett avtal om närståendevård.

Avsikten med ledigheten är att förbättra eller upprätthålla arbetsmotivationen för en person som vårdar en anhörig eller närstående. En förutsättning för ledighet är utöver att vården är bindande och att vårdaren behöver stöd även att den vård och omsorg som den anhöriga eller närstående ger har antecknats i vård- och serviceplanen.

Enligt 2 mom. är kommunen skyldig att sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under vårdarens ledighet. Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelse i lagen om stöd för närståendevård och kommunen har tillgång till motsvarande metoder för att ordna vården under ledigheten. Liksom inom närståendevården kan vården av den vårdbehövande ordnas t.ex. som kortvarig familjevård. Enligt 3 mom. kan vården under ledigheten även ordnas som sådan avlösarservice enligt uppdragsavtal som avses i 4 a § i lagen om stöd för närståendevård.

1.3 Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

6 c §. *Tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående.* Till lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården fogas en ny 6 c § där det föreskrivs om klientavgiften för de tjänster som ska ordnas under den ledighet som avses i 27 a § 1 mom. i socialvårdslagen. I paragrafen hänvisas det till lagens 6 b § där det föreskrivs om klientavgiften för tjänster under närståendevårdares ledighet. Klientavgiften för tjänster under den ledighet som ska ordnas enligt 27 a § i socialvårdslagen fastställs således på samma grunder som vid den ledighet som ska ordnas enligt lagen om stöd för närståendevård.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

Kommunerna ska se till att de avtal om närståendevård som ingåtts före ikraftträdandet av lagen om stöd för närståendevård och de vård- och serviceplaner som ingår som bilagor till avtalen ses över så att de motsvarar bestämmelserna i lagen senast den 1 januari 2017. Att ta in de föreslagna ändringarna i avtalen om närståendevård kräver inte att avtalen sägs upp utan det kan göras i samband med att ett avtal ses över i enlighet med 8 § i lagen om stöd för närståendevård. En närståendevårdare har rätt till de tjänster till stöd för närståendevårdares vårduppdrag som avses i 3 a § och till ledigheter enligt 4 § i lagen om stöd för närståendevård från och med att lagen om stöd för närståendevård träder i kraft oberoende av om avtalet om närståendevård eller vård- och serviceplanen har setts över.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om stöd för närståendevård

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om stöd för närståendevård (937/2005) 4 § 1 och 2 mom. samt 7 § 2 mom. 3 punkten, av dem 4 § 1 mom. sådant det lyder i lag 950/2006, samt

fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

3 a §

Tjänster till stöd för närståendevårdares vårduppdrag

Kommunen ska vid behov förbereda närståendevårdare för vårduppdraget och ordna utbildning för dem.

Kommunen ska vid behov ordna undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa samt sådana tjänster enligt socialvårdslagen (1301/2014) som stöder vårdarnas välmående och vårduppdrag.

4 §

Ledighet för närståendevårdare

En närståendevårdare har rätt till minst två dygn ledig tid per kalendermånad. En närståendevårdare har dock rätt till minst tre dygn ledig tid per kalendermånad, om han eller hon oavbrutet eller med få avbrott varit bunden vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag. Vårdaren anses vara bunden vid vården dygnet runt oberoende av om den vårdbehövande regelbundet en liten del av dygnet anlitar social- och hälsovårdstjänster som ordnas utanför hemmet eller får rehabilitering eller undervisning.

Kommunen och närståendevårdaren kan avtala om att närståendevårdaren tar ut den lediga tid som avses i 1 mom. i form av flera ledigheter som är kortare än ett dygn. Kommunen kan ordna fler lediga dagar för närståendevårdaren än vad som anges i 1 mom. samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn.

— —

7 §

Vård- och serviceplan

— —

I planen ska dessutom antecknas åtminstone

— —

3) omfattningen av och innehållet i tjänster till stöd för närståendevårdarens vårduppdrag;

— —

———

Denna lag träder i kraft den 20 .

Kommunerna ska se till att de avtal om närståendevård som ingåtts före lagens ikraftträdande och de vård- och serviceplaner som ingår som bilagor till avtalen ses över så att de motsvarar bestämmelserna i denna lag senast den 1 januari 2017.

———

2.

Lag

om ändring av socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i socialvårdslagen (1301/2014) det inledande stycket i 14 § 2 mom. samt 2 mom. 16 punkt samt
fogas till 14 § 1 mom. en ny 13 a-punkt, till 14 § 2 mom. en ny 17 punkt och till lagen en ny 27 a § som följer:

14 §

Socialservice som möter stödbehoven

Som kommunal socialservice ska följande ordnas med det innehåll och i den omfattning som föreskrivs i denna eller i någon annan lag:
— —
13 a) ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående;
— —
Som kommunal socialservice ska det även sörjas för specialomsorger om utvecklingsstörda, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i kommunen, beviljande av social kredit till kommuninvånare, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, ordnande av familjevård, vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familjefrågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av besluten, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt, uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap och ordnande av elevvård, enligt vad som dessutom bestäms särskilt om dessa serviceformer i:
— —
16) lagen om elev- och studerandevård (1287/2013);
17) familjevårdslagen (263/2015).

27 a §

Ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående

Kommunen kan vid behov ordna lediga dagar samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn för personer som dagligen ger en stödbehövande anhörig eller närstående bindande vård och omsorg.
Kommunen ska sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under ledigheten.

Avlösarservicen under vårdarens ledighet kan ordnas som sådan avlösarservice som avses i 4 a § i lagen om stöd för närståendevård.

_____

Denna lag träder i kraft den 20 .

_____

3.

Lag

om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) en ny 6 c § som följer:

6 c §

Tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående

Vad som i 6 b § föreskrivs om avgift för tjänster under närståendevårdares ledighet tillämpas också på den avgift som tas ut för de tjänster som ska ordnas under den i 27 a § 1 mom. i socialvårdslagen avsedda ledigheten för personer som vårdar en anhörig eller närstående.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om upphävande av lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 2 § i lagen om upphävande av lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (287/2016) ett nytt 3 mom. som följer:

2 §

— —

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården, ska lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015) tillämpas i stället för den.

_____

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 19 maj 2016

Statsminister

Juha Sipilä

Familje- och omsorgsminister Juha Rehula

Bilaga
Parallelltext

1.

Lag

om ändring av lagen om stöd för närståendevård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för närståendevård (937/2005) 4 § 1 och 2 mom. samt 7 § 2 mom. 3 punkten, av dem 4 § 1 mom. sådant det lyder i lag 950/2006, samt
fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3 a §
	Tjänster till stöd för närståendevårdares vårduppdrag
	Kommunen ska vid behov förbereda närståendevårdare för vårduppdraget och ordna utbildning för dem. *Kommunen ska vid behov ordna undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa samt sådana tjänster enligt socialvårdslagen (1301/2014) som stöder vårdarnas välmående och vårduppdrag.*
4 §	4 §
Ledighet för närståendevårdare	*Ledighet för närståendevårdare*
En närståendevårdare har rätt till minst tre dygn ledig tid per *sådan* kalendermånad *under vilken* han eller hon oavbrutet eller med få avbrott varit bunden vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag. Vårdaren anses vara bunden vid vården dygnet runt oberoende av om den vårdbehövande regelbundet en liten del av dygnet anlitar social- och hälsovårdstjänster som ordnas utanför hemmet eller får rehabilitering eller undervisning.	*En närståendevårdare har rätt till minst två dygn ledig tid per kalendermånad.* En närståendevårdare har *dock* rätt till minst tre dygn ledig tid per kalendermånad, *om* han eller hon oavbrutet eller med få avbrott varit bunden vid vården dygnet runt eller fortgående varje dag. Vårdaren anses vara bunden vid vården dygnet runt oberoende av om den vårdbehövande regelbundet en liten del av dygnet anlitar social- och hälsovårdstjänster som ordnas utanför hemmet eller får rehabilitering eller undervisning.
Kommunen kan ordna fler lediga dagar för	*Kommunen och närståendevårdaren kan*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
närståendevårdaren än vad som anges i 1 mom. samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn. *Lediga dagar och rekreationsledighet kan ordnas även för andra än närståendevårdare som avses i 1 mom.*	*avtala om att närståendevårdaren tar ut den lediga tid som avses i 1 mom. i form av flera ledigheter som är kortare än ett dygn.* Kommunen kan ordna fler lediga dagar för närståendevårdaren än vad som anges i 1 mom. samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
7 §	7 §
Vård- och serviceplan	*Vård- och serviceplan*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
I planen skall dessutom antecknas åtminstone	I planen ska dessutom antecknas åtminstone
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
3) omfattningen av och innehållet i *socialvårdstjänster* till stöd för närståendevårdarens vårduppdrag, *samt*	3) omfattningen av och innehållet i tjänster till stöd för närståendevårdarens vårduppdrag;
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	————
	Denna lag träder i kraft den 20 .
	Kommunerna ska se till att de avtal om närståendevård som ingåtts före lagens ikraftträdande och de vård- och serviceplaner som ingår som bilagor till avtalen ses över så att de motsvarar bestämmelserna i denna lag senast den 1 januari 2017.
	————

2.

Lag

om ändring av socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i socialvårdslagen (1301/2014) det inledande stycket i 14 § 2 mom. samt 2 mom. 16 punkt samt

fogas till 14 § 1 mom. en ny 13 a-punkt, till 14 § 2 mom. en ny 17 punkt och till lagen en ny 27 a § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §	14 §
Socialservice som möter stödbehoven	*Socialservice som möter stödbehoven*
Som kommunal socialservice ska följande ordnas med det innehåll och i den omfattning som föreskrivs i denna eller i någon annan lag:	Som kommunal socialservice ska följande ordnas med det innehåll och i den omfattning som föreskrivs i denna eller i någon annan lag:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	13 a) ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående;
	— — — — — — — — — — — — — — —
Som kommunal socialservice ska det även sörjas för specialomsorger om utvecklingsstörda, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i kommunen, beviljande av social kredit till kommuninvånare, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familjefrågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av besluten, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt, uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap och ordnande av elevvård, enligt vad som dessu-	Som kommunal socialservice ska det även sörjas för specialomsorger om utvecklingsstörda, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i kommunen, beviljande av social kredit till kommuninvånare, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, *ordnande av familjevård,* vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familjefrågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av besluten, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt, uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap och ordnande av elevvård, en-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
tom bestäms särskilt om dessa serviceformer i:	ligt vad som dessutom bestäms särskilt om dessa serviceformer i:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
16) lagen om elev- och studerandevård (1287/2013),	16) lagen om elev- och studerandevård (1287/2013); *17) familjevårdslagen (263/2015).*
	27 a §
	Ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående
	Kommunen kan vid behov ordna lediga dagar samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn för personer som dagligen ger en stödbehövande anhörig eller närstående bindande vård och omsorg. *Kommunen ska sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under ledigheten.* *Avlösarservicen under vårdarens ledighet kan ordnas som sådan avlösarservice som avses i 4 a § i lagen om stöd för närståendevård.*
	_____
	Denna lag träder i kraft den 20 .
	_____

4.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om upphävande av lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 2 § i lagen om upphävande av lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (287/2016) ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	2 §
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till lag om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården ska lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015) tillämpas i stället för den.
	_____
	Denna lag träder i kraft den 20 .
	_____